

komen. Een en ander staat mij op dit ogenblik nog niet duidelijk voor de geest, maar ik zeg de Kamer toe dat te onderzoeken en haar daarover zo spoedig mogelijk te informeren.

Voorzitter! Met betrekking tot het wetsvoorstel 19303 is het inderdaad zo dat dat wetsvoorstel inhoudelijk volstrekt los staat van de twee eerder genoemde wetsvoorstellen. Het is een klein onderdeelje van een sanering van specifieke uitkeringen. Het wetsvoorstel is zo opgezet dat het, als de Wet op de lijkbezorging nog niet zou zijn aanvaard, door u kan worden aanvaard want dan verandert het de oude wetgeving of, omgekeerd, als de Kamer hedenmiddag het wetsvoorstel op de lijkbezorging wel aanvaardt, kan het ook worden aangenomen want dan wijzigt het de nieuwe wet. Het wetsvoorstel staat dus wetstechnisch geheel los van de twee wetsvoorstellen waartegen uw bezwaren zich kanten. Naar mijn mening, Voorzitter, zou het dan ook aanbeveling verdienen als wetsvoorstel nr. 19303 vanmiddag door uw Kamer wordt aanvaard.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, de stemming over de wetsvoorstellen nrs. 11256 en 19448 uit te stellen.

□

Mevrouw **Tiesinga-Autsema** (D66): Voorzitter! Heeft de minister enig idee over de termijn in verband met vakanties in de komende maanden en zo? Het kan mij niets schelen, als de minister maar na het reces weer met ons daarover zou willen praten. Is dat een redelijk voorstel, Voorzitter?

De **Voorzitter**: De minister heeft impliciet het een en ander medegedeeld, maar misschien kan hij het wat meer expliciet maken.

Minister **Van Dijk**: Voorzitter! Op dit moment is het mij nog niet erg wel mogelijk om te voorzien hoeveel tijd ik nodig zal hebben. Ik zal daarmee de nodige voortvarendheid betrachten. Het is mogelijk dat het in verband met het aanstaande zomerreces inderdaad iets langer duurt voordat een verdere beraadslaging in uw Kamer daarover kan plaatsvinden, maar ik zal mijn best doen om het zo snel mogelijk te doen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Overeenkomstig het voorstel van de Voorzitter wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik heb begrepen dat een aantal leden van de Kamer van mening is — de minister beveelt dat zelfs aan — om wetsvoorstel 19303 nu wel af te werken.

Wetsvoorstel 19303 wordt zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsvoorstel **Invoering van de structuurregeling voor grote coöperaties en voor grote onderlinge waarborgmaatschappijen (19775)**.

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie (verkorte uitspraak Hoge Raad) (19953)**.

De beraadslaging wordt geopend.

De **Voorzitter**: Ik geef als eerste het woord aan de heer Fleers. Het is tevens de maidenspeech van de heer Fleers.

□

De heer **Fleers** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Aan de orde is een voorstel van wet dat breed gedragen wordt. In feite zou dus kunnen worden volstaan met een verwijzing naar de adhesie van de Hoge Raad zelve...

De **Voorzitter**: Mijnheer Fleers, er is onvoldoende eerbied voor uw maidenspeech. Ik vind dat dit ten onrechte is. Mijnheer Coenemans, wilt u naar de koffiekamer gaan en daar uw discussie voortzetten? Mijnheer Van der Putten, het is de maidenspeech van de heer Fleers. Het is nu de derde keer dat ik dat vertel. Mijnheer Fleers, begint u maar opnieuw.

De heer **Fleers** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Aan de orde is een voorstel van wet dat breed gedragen wordt. In feite zou dus kunnen worden volstaan met een verwijzing naar de adhesie van de Hoge Raad

zelve, de commissie van vier van de Nederlandse Orde van Advocaten, de Raad van State en de Nederlandse vereniging voor rechtspraak. Toch geeft de aan dit voorstel ten grondslag liggende problematiek, te weten de nog steeds stijgende werklast bij de Hoge Raad, reden tot nog een enkele vraag en een enkele opmerking. Deze doen echter niets af aan, ja betekenen slechts een versterking van de steun die de CDA-fractie aan dit voorstel zal geven.

In de memorie van toelichting wordt aangegeven langs welke wegen in de afgelopen jaren is getracht om het hoofd te bieden aan de stijgende werklast van de Hoge Raad. Er is veel gebeurd. Volledigheidshalve wordt ook nog vermeld dat een wetsvoorstel, te weten 19920, aanhangig is met betrekking tot de benoeming bij de Hoge Raad van raadsheren in buitengewone dienst. Wellicht kan ook dit, zo vermeldt de memorie van toelichting, tot enige verlichting van de werkdruk bijdragen. Naar het oordeel van de Hoge Raad, zo vervolgt de toelichting, kan evenwel niet verwacht worden dat al deze maatregelen in voldoende mate ertoe zullen bijdragen dat de termijnen voor de afdoening van zaken en de van de grote hoeveelheid zaken uitgaande werkdruk binnen afzienbare tijd tot een meer aanvaardbare situatie worden teruggebracht.

Tijdens de verdere schriftelijke voorbereiding van de beraadslaging in de Tweede Kamer merkt de minister van Justitie met nadruk op dat hij met de Hoge Raad meent dat het thans gepresenteerde pakket maatregelen vervat in de drie bij de Staten-Generaal aanhangige wetsvoorstellen, te weten 19877, 19920 en het onderhavige, daadwerkelijk kan bijdragen tot het beheersbaar maken van de werklast bij de Hoge Raad. Wil de minister ingaan op de vraag wat naar het oordeel van de Hoge Raad gedaan zou moeten worden om niet slechts een bijdrage tot beheersing te leveren, maar een voldoende bijdrage? Zo de minister de opvatting van de Hoge Raad ter zake niet kent, wat is dan zijn eigen opvatting daarover? Wij vragen dit ook, omdat ondanks een aanzienlijke toename van de produktie van het parket bij de Hoge Raad en van de civiele kamer, de strafkamer en de belastingkamer van de Hoge Raad ten gevolge van die eerder genomen

maatregelen van het wegwerken van de bestaande achterstand nog geen sprake is, ja zelfs de werkvoorraad nog steeds oploopt. Wij vragen dit ook, omdat de minister van Justitie zelve de noodzaak tot verdergaande maatregelen in de toekomst niet uitsluit. Een ambtsvoorganger van deze minister die zijn rijzende ster thans in het licht van de rijzende zon heeft geplaatst, placht over de beheersing van criminaliteit te spreken als een proces van dweilen met de kraan open. De thans fungerende minister heb ik in dat verband wel eens horen opmerken dat het ook dom is om de kraan open te laten staan.

Het thans voorliggende voorstel getuigt weer van die nuchtere kijk. Daarom willen wij de minister vragen of hij bereid is, reeds thans een onderzoek te doen aanvangen naar maatregelen die daadwerkelijk tot een beheersing van de werklust zullen leiden. Let wel, wij vragen geen voorstellen op dit moment. Wij vragen echter wel een blauwdruk die kan gaan functioneren zodra de omstandigheden hiertoe noodzaken. De thans bekend zijnde feitelijke ontwikkeling van de werklust bij de Hoge Raad geeft onzes inziens voldoende aanleiding om een dergelijk onderzoek niet pas te starten als de situatie daartoe onontkoombaar dwingt. Aangenomen mag immers worden dat verdergaande maatregelen een bredere discussie zullen vragen dan de thans aanhangige voorstellen. Tot het besturen behoort het vooruitzien. Wij onderschrijven geheel en al de opvatting van de minister dat in een democratische rechtsstaat sprake dient te zijn van een doelmatig functionerend rechterlijk apparaat dat in staat is op tijd recht te doen. Kan de minister aangeven wanneer er naar zijn oordeel sprake is van op tijd recht doen door de Hoge Raad?

Mijnheer de Voorzitter! Op 30 september organiseert de Hoge Raad in het kader van zijn 150-jarig bestaan een symposium over het thema "de plaats van de Hoge Raad in het huidige staatsbestel". Dat symposium zal met name gaan over de verschuivingen binnen ons staatkundig bestel in de verhouding tussen de rechterlijke macht enerzijds en de wetgevende en uitvoerende macht anderzijds. De Hoge Raad wil onderzoek en discussie uitlokken over zijn positie. Kortom, er lijkt niet alleen voldoende

reden, maar ook een goed klimaat te zijn voor een nadere bezinning op taak en plaats van de Hoge Raad. Het komt ons voor dat gelijk de omstandigheden de Hoge Raad ertoe dwingen om afscheid te nemen van het hem zo dierbare Plein en op weg te gaan naar een nieuw huis aan het Lange Voorhout, de omstandigheden gaan dwingen tot een andere jas. Of moet ik misschien zeggen een nieuwe toga? Dit moet er niet een zijn die almaar met lapmiddelen wordt versteld, omdat wij er zo op gesteld zijn. Misschien blijken dan de krokussen op het Lange Voorhout ook een voorbode te zijn van een nieuwe lente voor de Hoge Raad, waarbij zijn beide taken als centrale rechter niet naar het mogelijke, maar naar behoren kunnen worden uitgevoerd.

De **Voorzitter**: Mijn gelukwensen, mijnheer Fleers.

De heer **Hoefnagels** (D66): Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen de heer Fleers geluk te mogen wensen met zijn maiden-speech.

Bezuiniging op de prijs van het recht kan geboden zijn. Bezuiniging op het recht is dat echter niet. Bezuiniging op het recht is strijdig met het karakter van onze rechtsstaat. Tot bezuiniging, impliciet of expliciet, op de prijs van het recht bij de Hoge Raad moeten op dit moment drie wetten en wetsvoorstellen dienen. Ik noem de wet van 21 juni 1986, die de Hoge Raad de discretionaire bevoegdheid gaf om in kamers van drie in plaats van vijf leden recht te doen. Die wet is dus in werking getreden. Daarnaast noem ik het wetsvoorstel nr. 19953 dat voor ons ligt en het wetsvoorstel nr. 19920 betreffende de benoeming bij de Hoge Raad van raadsheren in buitengewone dienst. Bovendien werd bij de Hoven de unus-rechtspraak ingevoerd en ligt er een wetsvoorstel tot inperking van bezwaarschriften tegen de dagvaarding.

Dat zijn wetsvoorstellen die op elkaar lijken; die een pakket vormen. Tegen ieder afzonderlijk wetsvoorstel bestaan misschien niet altijd overwegende bezwaren, maar te zamen brengen zij ons wel op een hellend vlak, omdat er steeds enige rechten van de justitiabelen worden

afgeknabbeld. Te zamen vormen zij een salami-strategie ten aanzien van de rechtsbedeling. Het geheel van deze maatregelen komt, zoals het nu gaat, nooit aan de orde. Het wordt de Kamer niet als een pakket voorgelgd. En het kan dus zijn, dat de som van de maatregelen de grens van een toelaatbare inperking van de rechten van de justitiabelen gaat overschrijden. Welk criterium gebruikt de minister als die grens wordt overschreden? Dat criterium is immers ook nodig om elke afzonderlijke maatregel te kunnen beoordelen.

De beoordeling of een bezuiniging op de prijs van het recht tevens een bezuiniging op het recht zelf is, is niet altijd eenvoudig. De memorie van toelichting op het onderhavige wetsvoorstel beoogt met de verkorte uitspraak tevens een kortere termijn dan de 14 maanden waarna thans door de civiele kamer pleidooien worden vastgesteld. Hoewel niet iedere bekorting van termijnen het recht doen verbetert, is in het algemeen gesproken de bekorting van zo'n lange termijn een verbetering van de kwaliteit van het recht. Het recht hier op aarde kan nu eenmaal niet eeuwig op zich laten wachten.

Dat wil zeggen dat wij bij deze bezuinigingswet in een "enerzijds/anderzijds-situatie" terecht zijn gekomen; in een wankel evenwicht tussen de effecten op de prijs van het recht en de effecten op het recht zelf. Daarbij merk ik op dat mijn fractie overigens geen overwegend bezwaar tegen dit wetsvoorstel zal hebben. Niettemin willen wij wel enige kanttekeningen plaatsen bij de effecten die tot bezuiniging op het recht zouden kunnen leiden. Ik plaats drie kanttekeningen bij drie fasen: de eerste bij het functioneren van de Hoge Raad; de tweede bij het functioneren van de cassatie-advocaat voor de cassatie-procedure; de derde bij de positie van de justitiabele na de verkorte uitspraak.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de eerste kanttekening merk ik op, dat er altijd een gevaar blijft schuilen in de discretionaire toepassing van de mogelijkheid tot de verkorte uitspraak. Ik maak in dit verband een vergelijking met dat andere zuinige voorstel: de unus bij het Hof. Het gaat hierbij immers om organisatievormen van het recht doen, die de kwaliteit van het recht kunnen beïnvloeden.

Ik stel mij de volgende situatie